

CENTRUM KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH I EDUKACJI EUROPEJSKIEJ
UNIwersytetu warszawskiego
ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСБИТИ
ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
UNIwersytet narodowy w użhorodzie
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
AKADEMIA KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W CHERSONIU
ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСБИТИ

**WSPÓŁCZESNE TRENDY ROZWOJU EDUKACJI I NAUKI
W KONTEKŚCIE INTERDYSCYPLINARNYM.**

DIALOG KULTUR JAKO CZYNNIK INTEGRACJI

Pod redakcją:

Ivan Zymomyra, Vasyl Ilnytskyj, Danuta Romaniu, Agnieszka Sochal

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСБИТИ І НАУКИ
В ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНОМУ КОНТЕКСТІ.**

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ

За редакцією:

Іван Зимомря, Василь Ільницький, Данута Романюк, Аґнешка Сохал

Warszawa – Użhorod – Chersoń
2019

Варшава – Ужгород – Херсон
2019

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
С 91

Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції / [редактори-упорядники: І. Зимомря, В. Ільницький, Д. Романюк, А. Сохал]. – Варшава – Ужгород – Херсон: Посвіт, 2019. – 288 с.

Współczesne trendy rozwoju edukacji i nauki w kontekście interdyscyplinarnym. Dialog kultur jako czynnik integracji / [red.: I. Zymomyra, W. Ilnytskyj, D. Romaniuk, A. Sochal]. – Warszawa – Użhorod – Chersoń: Posvit, 2019. – 288 s.

ISBN

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей IV-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях мистецтвознавства, історичних, суспільних та природничих наук, педагогіки, філології, краєзнавства, туризмознавства, фізичного виховання та реабілітації. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **I.Zymomyra**; dr hab., prof. **M.Zymomyra**; dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; **V.Boychuk**; dr **P.Davydov**; dr **O.Zubchuk**; dr hab., prof. **R.Korsak**; dr hab., prof. **J.Kuzmenko**; dr hab., prof. **O.Newmerzycka**; dr **O.Zymomyra**; dr **M.Pahuta**.

Redakcyjna kolegia:

доктор філологічних наук, проф. **І.Зимомря**; доктор філологічних наук, проф. **М.Зимомря**; доктор історичних наук, проф. **В.Ільницький**; **В.Бойчук**; кандидат філософських наук, доцент **П.Давидов**; кандидат філософських наук, доцент **О.Зубчик**; доктор педагогічних наук, проф. **Р.Корсак**; доктор педагогічних наук, проф. **Ю.Кузьменко**; доктор педагогічних наук, проф. **О.Невмержицька**; кандидат філологічних наук, доц. **І.Зимомря**; кандидат педагогічних наук, доц. **М.Пагута**.

Recenzenci:

dr hab., prof. **Jan Grzesiak**
dr hab., prof. **Ihor Dobriański**

Рецензенти:

д-р габ., проф. **Ян Гжесяк**
д-р педагогічних наук, проф. **Ігор Добрянський**

ISBN

© І. Зимомря, В. Ільницький, Д. Романюк, А. Сохал, 2019
© Посвіт, 2019

СИСТЕМА НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

Важливим напрямом реформування шкільної освіти в Україні є формування інтелектуального та культурного потенціалу нації як найвищої цінності. Його реалізація передбачає створення умов для вільного вибору учнем своєї світоглядної позиції. Одним із суттєвих компонентів наукового світогляду та базою його формування є природничо-наукова картина світу (ПНКС). Вона розглядається як форма відображення дійсності та систематизації наукових знань і акумулює найбільш важливі досягнення природничих наук. На цій основі створює узагальнений образ світу природи. ПНКС має конкретно-історичний характер, що свідчить про її зміни в залежності від розвитку науки та суспільства [1]. Тому **метою** нашої статті є розкриття сутності природничо-наукової картини світу та можливості її формування в школярів.

Успіхи природничих наук у галузі фундаментальних досліджень у ХХІ ст. суттєво змінили уявлення людей, навіть далеких від науки, про навколишній світ. Так, у сучасній ПНКС природа розглядається як система взаємопов'язаних підсистем різного рівня складності, між якими існує субординаційний, ієрархічний зв'язок [2]. Модель нової саморегулюючої «творчої» картини світу охоплює і всі соціальні сфери життя, оскільки поняття «природа» поєднує всебічний взаємозв'язок всіх матеріальних, енергетичних та інформаційних феноменів, включаючи суб'єктивно-об'єктивні відносини. В вузькому тлумаченні слова під природою розуміють її творчо-організуючу силу, тобто динамічний аспект. Проведений аналіз сутності сучасної ПНКС дозволив зробити висновок, що всі зміни, які відбулися у сучасному світосприйнятті загалом базуються на двох науках: системології та синергетиці. Системології тлумачить всевіт як поєднання взаємопов'язаних систем різного рівня організації, що перебувають у постійному саморозвитку і не мають ні початку, ні кінця. Система – це форма організації існування матерії. А основне, на нашу думку, положення синергетики стверджує, що ціле більше за суму складових його частин (неадитивність цілого сумі складових його частин) [3].

Зупинимось на аналізі концептуальних положень, які виконують при конструюванні змісту ПНКС школярів як гносеологічну функцію, так є і безпосереднім інструментарієм формування моделі поведінки, що забезпечує коеволюцію людини і природи. А саме: 1. Відповідно до концепції еволюційного ряду в природі існує ієрархія систем різного рівня складності. Еволюція світотворення характеризується переходом від нижчих, більш простих рівнів до вищих, більш складних. Життя – це метасистема, в якій чітко виражене не паралельне, а поступове поєднання. 2. Послідовна субординація біологічних систем проявляється у співвідношенні законів, що діють на цих рівнях: загальний напрям дії законів системи певного рівня визначається в кінцевому результаті більш загальними законами системи наступного рівня. 3. Еволюція менш загальних систем є основою стабільності системи більш високого порядку (біосфери). Тобто функціонування біосфери як цілісності спрямоване на збереження її стабільності. Якщо певні її структурні одиниці не функціонують в заданому напрямку, то включаються механізми на приведення їх до норми або, якщо це неможливо, то до їх знищення [3].

З метою доведення до свідомості школярів зазначених концептуальних положень, ми розробили систему навчально-пізнавальних завдань світоглядного змісту. Під системою завдань світоглядного спрямування ми розуміємо впорядковану сукупність взаємозв'язаних завдань міжпредметного змісту, сконструйованих на основі методів творчості вчителя та учнів, орієнтованих на цілісне пізнання, створення, перетворення і використання в новій якості

інформації, об'єктів, ситуацій, явищ та формування ціннісного ставлення до світу природи та знань про неї. Вона передбачає такі типи та види завдань:

I тип – завдання на формування світоглядних висновків.

Види завдань: 1.1. *Завдання на розкриття світоглядних ідей:*

1.1.1. Матеріальна єдність Всесвіту та загальний зв'язок як атрибут матерії (єдність складу природних систем, розкриття структурного, функціонального та генетичного зв'язків у природних системах, причинно-наслідкові зв'язки (принцип детермінізму), загальні закони розвитку природи (атомно-молекулярне вчення, закон періодичності, закон збереження та перетворення речовини, енергії та інформації тощо), супідрядність фізичних, хімічних законів біологічним, взаємозв'язок фізичної і хімічної форм руху матерії з біологічною та біологічної з соціальною, природотворча і природоперетворююча функція живої матерії).

1.1.2. Природа як система (ієрархічна структура, різноманітність, матеріальна єдність, цілісність, енергетична «стабільність» і доцільність).

1.1.3. Енерджментність (неадитивність цілого сумі складових частин).

1.1.4. Динаміка (форми руху матерії) та еволюція природних процесів. Флуктуації (різноваріантність та різноспрямованість процесів).

1.1.5. Еквіфінальність (завершеність та безкінечність процесів, результативність).

1.1.6. Самопідтримання (розмноження, саморегуляція, гомеостаз).

1.1.7. Стьйкість та адаптація природних систем.

1.2. *Завдання на розгляд явищ, які розкривають прояв основних законів діалектики (перехід кількісних змін в якісні, хаос в порядок, заперечення заперечень, антонімічність явищ (ускладнення і спрощення природних систем, життя – смерть, розвиток-старіння тощо).*

1.3. *Завдання на порівняння сфер застосування різних законів розвитку природи, матеріального виробництва та суспільства для усвідомлення учнями класифікації законів на конкретні та загальні.*

II тип – завдання на розкриття міжпредметного змісту та взаємозв'язку навчального матеріалу

2.1. *Завдання, які передбачають пояснення фактів (явищ, подій, процесів) однієї науки на основі правил, законів, теорій іншої науки).*

2.2. *Завдання, в яких поняття, закон, теорія ілюструється, конкретизується фактами із суміжних наук.*

2.3. *Завдання на виявлення особливостей явищ, змісту понять, законів у специфічних умовах, включно у технологічних процесах.*

2.4. *Завдання на порівняння фактів, понять, законів і теорій різних наук.*

2.5. *Завдання на систематизацію відомостей про спільний об'єкт вивчення різних наук.*

III тип – завдання на формування між предметних умінь та навичок

3.1. *Завдання на формування аналітичного мислення.*

3.2. *Завдання на формування дивергентного мислення.*

3.3. *Завдання на формування синтетичного (цілісного) мислення.*

3.4. *Завдання на формування критичного мислення.*

IV тип – Завдання на розвиток ціннісного ставлення до світу природи та знань про нього.

На даний час на хіміко-біологічному факультеті Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка здійснюється робота із змістового наповнення наведеної системи завдань та їх апробація на доступність для старшокласників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Світоглядні функції загальної середньої освіти. *Педагогіка і психологія*. 1994. № 1. С. 44–49.

2. Кузьменко В. В. Формування наукової картини світу учнів: від витоків до сьогодення: монографія. Херсон: РІПО, 2007. 600 с.

3. Степанюк А. В. Формування цілісних знань школярів про живу природу: монографія. Вид 2-ге, переробл. й доповн. Тернопіль: Вид-во «Вектор», 2012. 228 с.

Ольга ТАБАКА
(Дрогобич, Україна)

МЕДІА У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний світ важко уявити без медіа (книг, преси, радіо, кіно, телебачення, Інтернету тощо). Саме вони в інформаційну епоху стають трансляторами інформації та впливають практично на усі сфери суспільного життя, зокрема, на освіту. «Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти» [1]. Крім того, сучасні медіа, за умови грамотного використання, можуть стати засобом розвитку креативності особистості.

Власне, надати особистості взірці грамотного спілкування з медіа покликана медіаосвіта, яка тривалий час розглядалася в контексті роботи зі школярами та дорослими людьми. Так, провідний російський медіапедагог О. Федоров виділяє такі основні напрями медіаосвіти: 1) медіаосвіта майбутніх професіоналів (журналістів, кінематографістів, редакторів тощо); 2) медіаосвіта майбутніх педагогів, підвищення кваліфікації практикуючих педагогів; 3) медіаосвіта як частина загальної освіти школярів та студентів, що може інтегруватися у традиційні дисципліни або викладатися автономно; 4) медіаосвіта у закладах додаткової освіти або центрах дозвілля; 5) дистанційна медіаосвіта школярів, студентів та дорослих за допомогою радіо, телебачення, Інтернету; 6) самостійна, безперервна медіаосвіта, яка здійснюється впродовж усього життя людини [2].

Однак реалії свідчать, що активними користувачами медіа стають діти, починаючи з дворічного віку. З подачі батьків вони активно долучаються до комунікації з телебаченням, радіо, Інтернетом. З віком зростає питома вага використання дітьми мас-медіа з розважальною чи освітньою метою. Однак, вченими відзначається «недосконалий захист дитини від медіаконтенту, що може шкодити її здоров'ю та розвитку, відсутність механізмів ефективної саморегуляції інформаційного ринку, які не допускали б недоброякісної медіапродукції, низькоморальних ідеологем та цінностей, інших соціально шкідливих інформаційних впливів» [1]. Очевидно, що такий стан речей спонукає до розвитку дошкільної медіаосвіти, спрямованої на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини, забезпечує її захист від агресивного медіа середовища, уміння орієнтуватися, обирати і використовувати адаптовану до вікових норм медіапродукцію [1].

Безперечно, на сучасному етапі заклади дошкільної освіти покликані у своїй роботі активно використовувати мас-медіа як частину реальності, яку неможливо уникнути. Завдяки таким засобам навчання і виховання можна продуктивно розвивати мовлення дітей, збагачувати їхнє уявлення про навколишній світ, надавати взірці моральної поведінки, формувати естетичні смаки, критичне мислення тощо. При цьому робити це безпечно для споживачів, принагідно надаючи їм «ключик» до грамотного сприймання медіаінформації.

Отже, в сучасних умовах зростає роль медіа у роботі з дітьми дошкільного віку. Вихователі закладів дошкільної освіти можуть широко використовувати засоби медіа для ефективного формування особистості дитини дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. Режим доступу:

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

WSPÓŁCZESNE TRENDY ROZWOJU EDUKACJI I NAUKI
W KONTEKŚCIE INTERDYSCYPLINARNYM. TOM IV.

DIALOG KULTUR JAKO CZYNNIK INTEGRACJI

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ
В ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНОМУ КОНТЕКСТІ. ТОМ IV.

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ

Pod redakcją:

Ivan Zymomrya, Vasyl Ilnytskyj, Danuta Romaniu, Agnieszka Sochal

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ
В ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНОМУ КОНТЕКСТІ.

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ

Редактори-упорядники –

Іван Зимомря, Василь Ільницький, Данута Романюк, Аґнєшка Сохал

Макетування та верстка – Василь Герман

Дизайн обкладинки – Олег Лазебний

*Редакція не завжди поділяє думки авторів, за зміст, достовірність
інформації та точність цитувань відповідальності не несе.
При передруці статей посилання на збірник є обов'язковим.*

Здано до набору 11.02.2019 р. Підписано до друку 21.02.2019 р.

Гарнітура Times. Формат 60x84 1/16.

Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 13,7. Зам. № 1320

Наклад 300 примірників

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 2509 від 30.05.2006 р.

Друк ПП «П'ОСВІТ»

Адреса: вул. І. Мазепи, 7, м. Дрогобич, 82100 Україна

тел. факс (03244) 2-23-35, тел.: 3-38-50, 2-23-76.

E-mail: posvitdruk@gmail.com